

LIBRARIANSHIP AND INFORMATION SCIENCE CENTER AT THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Summary

Librarianship and Information Science Center at the National Library of Serbia (NBS) was formed with the aim of meeting greater and more complex needs of librarians and students of librarianship in a specialized reading room which would include free access to the library materials. Information services of the center are oriented towards supporting learning, advanced training, continuous education, information literacy and research and study activities of users. This paper highlights beginnings of the professional library literature acquisition at the National Library of Serbia and establishing of the center; its fund and activities have been presented, as well as potential services in the new surrounding.

Keywords: Librarianship and Information Science Center at the National Library of Serbia, library literature, education of librarians, library services, information services

Ljuba Janjetović

Читаоница Центра за библиотекарство и информационе науке у НБС

МАРИЈАНА ЛАЗИЋ, 1979-
ЈЕЛЕНА ДУКОВИЋ, 1975-
АНА СТАНОЈЕВИЋ, 1983-

УДК: 027.625:028.5(497.11)

Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, Чачак

ДЕЧЈЕ ОДЕЉЕЊЕ ГРАДСКЕ БИБЛИОТЕКЕ „ВЛАДИСЛАВ ПЕТКОВИЋ ДИС“ У ЧАЧКУ

Сажетак: Своје прве кораке Дечје одељење започело је давне 1957. године од када је више пута мењало свој простор и физиономију, непрестано се богатећи књигама. Данас смештено у простору чачанског Дома културе, Дечје одељење са фондом од око 35.000 књига је најпривлачније место за најмлађе кориснике Библиотеке. У њему се одржавају књижевни сусрети, тематске изложбе, креативне радионице за децу... Реализација креативних радионица у Дечјем одељењу, као нови облик рада, знатно је допринео повећању броја најмлађих корисника, те је у раду описано како је одрастање уз књигу лепше и да се љубав према читању развија од малих ногу.

Кључне речи: Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, Дечје одељење, креативне радионице, „Лето у библиотеци“, читаоци, статистика, награде, читање

Историја Дечје одељења

Након завршетка Другог светског рата, у периоду интензивне обнове и изградње, у низу послова које је требало извршити да би се нормализовао живот у граду, Градски одбор Народног фронта доноси одлуку да се у Чачку оснује јавна књижница и читаоница. Књижница почиње са радом почетком 1946 године, и до 1957, са неколико прекида у раду, она се развија, проширује свој фонд, мења места боравка и прераста у - Библиотеку. Организовањем изложбе књига и часописа 28. јула 1957. године обнавља свој рад у просторијама књижаре Јерослава Павловића. Фонд је тада бројао 16.000 јединица инвентарисаних и класификованих

по систему УДК. Колектив Библиотеке у овом периоду чине четири радника.

Педесетих година 20. века Дечје одељење Библиотеке бележи почетке свог рада. Након пет месеци, колико је библиотека 1957. године радила, набављено је и обрађено 2.926 књига, у читаоници са 20 места било је на располагању девет часописа и 24 листа. Упркос недовољном простору и слабој материјалној потпори, 28. јула 1957. године Библиотека отвара Пионирско (Дечје) одељење и преузима улогу библиотечног центра. У првој години рада Дечје одељење организује различите изложбе за своје кориснике, и за само месец дана рада уписује 125 чланова. Овај број према евиденцијама из 1957. године, сваким даном је растао. Популарисању књиге и читања поклањана је изузетна пажња, о чему сведоче бројни исписи у „Чачанском иласу“. Многобројне манифестације које су обележиле прве године рада Дечјег одељења, биле су „Месец дана књиге“, награђивање највреднијег читаоца, организовање такмичења пионира у познавању писаца и њихових дела...

Шездесетих и седамдесетих година прошлог века, културно-васпитни облици рада постају богатији и одржавају се континуирано. Због тога је у том периоду забележен рекордан број читалаца и прочитаних књига. Према сачуваним документима, 1965. године уписано је преко 5.000 чланова, од којих највише у Дечјем одељењу - 2.250 пионира. Овај број корисника Дечје одељење Градске библиотеке поновило је тек 2008. године.

У деценији којом је окончан 20. век кулминирала је друштвена и привредна криза. Заостајање за захтевима постављеним пред савремено библиотечно пословање, врло тежак материјални положај и немогућност да се побољшају радни услови и библиотеке кадровски оснаже, као и многа друга системски неразрешена питања, јесу наслеђе са којим српско библиотекарство улази у ново столеће. Говорило се о преживљавању, а не развоју и усавршавању. У најтежој, 1993. години, купљено је свега 29 књига, у 1990. укупно 158, а 1994. године 192 књиге. Криза читања као последица општег стања, условила је знатно смањење броја учлањених читалаца и броја прочитаних књига. Овај тежак период за Дечје одељење завршен је 1999. године, са свега 170 уписаних предшколаца и 937 основаца (подаци преузети из извештаја Градске библиотеке за 1999. годину).

У нови век Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ улази са великим циљевима, пре свега да задовољи захтеве својих корисника и наставља са обављањем матичних функција. Ангажовањем запослених на побољшању квалитета услуга, актуелност фонда, иновирани облици рада са уписаним и потенцијалним корисницима, после дужег времена почели су да доносе видљиве резултате. Било је потребно готово 10 година да се број читалаца увећа за хиљаду. О бројкама из седамдесетих година прошлог века, са око 3.000 учлањених ђака, данас се тешко може говорити.

Дечје одељење данас

Дечје одељење Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ данас је смештено у просторијама Дома културе на површини нешто већој од 50 m².

Корисници Дечјег одељења су деца предшколског (0-6 година) и школског узраста. Право на бесплатно чланство имају сва деца до поласка у школу, као и ученици првог разреда основне школе. Годишња чланарина за децу износи 200 динара, док групно учлањење доноси попуст, те висина чланарине износи 100 динара по члану и није се мењала читаву деценију. Чланство у Дечјем одељењу истовремено омогућава коришћење и свих осталих библиотечких фондова у другим одељењима. Део велике читалачке породице чине и издвојена одељења основних школа на сеоском подручју, па сваке године своје чланство обнављају деца из Парменца, Паковраћа, Трбушана, Миљеваца, Миоковаца, Вранића, Бечња, Вујетинаца и других села, кроз пројекат Градске библиотеке „Библиобусом до читалаца на селу“.

Књижни фонд Дечјег одељења данас обухвата око 35.000 књига. То подразумева велики број сликовница, школске лектире, белетристике, стручне литературе и периодике за децу. У склопу одељења је и читаоница са 15 корисничких места, где је младим читаоцима на располагању дечја штампа : *Виџез*, *Мали виџез*, *Светиосавско звонце*, *Полиџикин задавник* и други листови. Најмлађим корисницима доступан је и један рачунар са бесплатним приступом Интернету.

Нове књиге које Библиотека набавља за Дечје одељење увек су посебно истакнуте и представљене како би деца била информисана о актуелним насловима дечје литературе.

Активност и посвећене најмлађим корисницима

Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ превазишла је оквире своје делатности (прикупљање, обрада, чување и коришћење библиотечке грађе), посветивши значајну пажњу културно-просветном раду и служби ширења писане речи, те се својим дугогодишњим радом потврдила не само на пољу библиотекарства, већ и културно-просветне мисије.

И поред тога што се због недовољног простора рад у Дечјем одељењу одвија у веома неповољним условима, активностима на пољу културно-просветне делатности настоји се да се скромно просторно окружење најмлађим корисницима представи као најзначајније место за њихова интересовања, везана за књиге, читалачке навике, креативан рад...

Библиотека није више само место где се позајмљују књиге, већ оаза где млади могу да развијају и унапређују своје опште и стручно образовање, као и да задовоље своје културне потребе. Наша искуства у раду са младима у последње четири године показују све боље резултате у популарисању читања код свих узрасних група.

Један од фактора од којих у многоме зависи како ће дете доживети први долазак у библиотеку, па и све касније сусрете, јесте опремљеност простора Дечјег одељења библиотеке. Иако многе библиотеке у Србији већ годинама имају просторни проблем, углавном се настоји да макар простор намењен деци буде

уређен у складу са њиховим потребама и интересовањима. Првенствено је важно да простор у дечјим одељењима буде удобан, сигуран и опремљен на одговарајући начин. Дечја одељења често и јесу најактивнији и највеселији део сваке библиотеке, и углавном одишу неформалном и пријатељском атмосфером. С обзиром на радозналост дечје природе, веома је важно деци омогућити неометан приступ фонду. Настоји се да у том простору доминирају топле и веселе боје, како зидова, тако и намештаја, да су зидови украшени интересантним илустрацијама и дечјим радовима, а да читаонички простор буде миран и добро осветљен. Најмлађима је, показало се у пракси, најважније да их у дечјем одељењу дочека лепа реч и осмех, богатство боја, шаренило играчака и, наравно, мноштво сликовница и књига намењених њиховом узрасту.

Књижевни сусрети са писцима за децу – У жељи да се што већи број суграђана, пре свега предшколаца и основаца, врати књизи, Библиотека организује различите културно-просветне делатности. У одељењу за децу организују се бројне креативне радионице, изложбе, представе, музички догађаји, као и сусрети са писцима и другим значајним ствараоцима из различитих области знања. Сусрети и разговори са актуелним писцима деци су веома занимљиви, нарочито ако са њима успоставе другарски однос, друже се и разговарају. После вишегодишњег затишја, у октобру 2002. године гост Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ био је дечји писац Мошо Одаловић. Већ наредне године гостовао је и Љубивоје Ршумовић. Његова посета искоришћена је као повод да се отвори и читаоница Дечјег одељења, која и данас окупља децу, као место где се најмлађи друже и читају. Простор је у међувремену оплемењен новим играчкама и материјалом за децу. Уследила је посета Зорице Кубуровић, а 2003. године, у оквиру Дана отворених врата, са Добрицом Ерићем срело се више од 200 предшколаца, који су тада постали и наши верни читаоци. Наредних година, дружења са песницима и писцима су интензивирани, па су наши најмлађи чланови имали прилику да упознају Градимира Стојковића, Дејана Алексића, Драгомира Ђулафића, Оливеру Јелкић, Слободана Станишића, Добрицу Ерића, Мирјану Булатовић, Весну Алексић, Јасминку Петровић, Рашу Попова, Бранка Стевановића, Игора Коларова, Гордану Тимотијевић, Милоја Радовића, Бошка Ломовића, Оливеру Цупаћ и многе друге. Сем тога, Градска библиотека организује посете гостујућих песника у основним школама на градском и сеоском подручју, као јединствене сусрете песника и љубитеља њихове поезије. Често су и деца у улози песника, па својим узорима читају сопствене радове.

Организоване посете деце предшколској узраста – Од 2004. године Градска библиотека спроводи акцију бесплатног уписа предшколаца узраста од прве до седме године. У библиотечкој пракси децом се, за разлику од универзалног поимања овог појма, сматрају корисници од најмлађег, до узраста ученика који завршавају основну и полазе у средњу школу. И поред тога што се петнаест година не сматра дугим периодом, основна школа представља време кључних промена и интензивног психичког развоја. Велике разлике у карактеристикама узраста свих корисника којима се дечји библиотекари обраћају, захтевају од њих

да за сваку групу имају посебан приступ, као и да сваком појединцу приђу на адекватан начин.

Данас се све више говори о томе да је веома важно да деца што раније остваре свој први контакт са библиотеком. Због тога библиотекари Дечјег одељења враћају децу књизи и писаној речи уз помоћ сликовница и омиљених прича и бајки, чиме их уводе у свет књига. Библиотека, заједно са васпитачима и родитељима, код предшколаца подстиче навике читања и доласка у библиотеку. Предшколска установа „Радост“ прихватила је сарадњу са Библиотеком као још један вид друштвене интеграције деце са спољним светом и дечјим институцијама. Деца предшколског узраста, која кроз овај програм упознају занимања људи, долазе у Библиотеку и ту кроз причу и шетњу по Библиотеци сазнају све о томе како је књига набављена и шта све треба урадити да би она стигла до читалаца, „откривају“ како је смештен књижни фонд и науче права и обавезе чланова Библиотеке. У Дечјем одељењу прелиставају сликовнице, погледају цртани филм, илустрирују прочитану причу или басну, рецитирују научене стихове. На крају посете уручују им се бесплатне чланске карте. После ових сусрета деца радо долазе у Библиотеку, не само да позајме књигу, већ и да у њој проведу време, задовољавајући своје прве потребе за културом. До сада је Библиотека на овакав начин уписала преко 1000 предшколаца. Од 2009. године организоване су посете деце ПУ „Радост“ и бесплатан упис је интензивирао, те ову сарадњу сматрамо успешном и корисном за обе институције.

Сарадња са основним школама – Нажалост, сарадња са основним школама није на задовољавајућем нивоу. Иако школе имају своје библиотеке, ниједна не набавља довољно наслова ни за обавезну лектуру, а о другој литератури се не може ни говорити. Зато је ту јавна библиотека, те је неопходно децу упућивати на њену адресу. Мали је број учитеља и професора који доводе децу у Градску библиотеку, како би се упознали са њеним радом, услугама које им она пружа, уз истовремено указивање на значај и лепоту читања, књигу као важан и неопходан фактор образовања и развоја сваке личности. Сваки организован долазак ђака у Дечје одељење резултирао је новим члановима и интересовањем за књигу. Тек пред понудом обиља наслова, ђаци су подстакнути да завире у свет знања и лепоте. Сарадња просветних радника и Библиотеке је неопходна и важан је чинилац у образовању и васпитању младих генерација. Због тога библиотекари предлажу будућу сарадњу, на пример, да час српског језика и књижевности професори одрже у Дечјем одељењу, где би обрадили неког песника, песму или књижевно дело. Кроз час посете Библиотеци и обрада наставног плана била би интересантнија, а постигнути резултати много већи. Циљ културно-васпитног рада заједничких пројеката требало би да се устали, као редован, како би децу у што већем броју вратио књизи и култури доласка у Библиотеку.

Позитиван пример је ОШ „Танаско Рајић“ и професор српског језика и књижевности Десимир Пауновић који је у простору Дечјег одељења својим ђацима одржао час упознавања завичајне и српске књижевности. Том приликом деца су се интересовала и за нове књиге и била одушевљена енциклопедијама,

лепо илустрованим књигама и публикацијама које могу добити у Библиотеци. Као награду, ученици петог разреда добили су бесплатне чланске карте.

„Дјеца треба да прихвате књигу као предмет задовољства, а не као предмет сазнања и учења, како би касније књизи прилазили без страха, развили интерес и љубав према књизи, која постаје пријатељ и неопходан чинилац у одрастању и сазријевању младих“, приступ је на коме се темељи рад са децом наших француских колега.^[1]

Популација тинејџера нема своје место у Библиотеци, па је у плану чачанске библиотеке формирање тинејџерског кутка са литературом, стриповима, часописима, CD-овима, који су овој генерацији интересантни. Међутим, тренутни просторни услови Градске библиотеке не дозвољавају реализацију овог пројекта.

Најчистијалац Дечје одељења је назив завршне годишње манифестације којом Библиотека жели да истакне и награди најревносније читаоце Дечјег одељења, као и да похвали најмлађег корисника. Од 2002. године када су запослени у Градској библиотеци први пут изабрали десетак малишана, ова манифестација организује се сваке године крајем децембра. Том приликом награђују се читаоци који су током године били најактивнији, највреднији и најрадознајији. Свако од њих добија на поклон диплому, књигу и бесплатну чланску карту за наредну годину. Наравно, свечану доделу диплома прати и пригодан програм организован у част највреднијих међу младим љубитељима књиге, али и велика медијска пажња. Награђени су „јунаци“ у својим школама и пример другима да најпре постану део велике читалачке породице Библиотеке, а затим крену у чаролију читања.

Изложбе се организују поводом представљања нових наслова књига пристиглих у Библиотеку, као и поводом значајних датума и јубилеја (Божић, Свети Сава, Светски дан књиге, Међународни дан деце, Међународни дан писмености...)

Дисов конкурс за ученичке књижевне радове - У намери да подстакне креативне способности младих, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ традиционално награђује ауторе најбољих литерарних радова (песма или краћи прозни састав). Право учешћа имају ученици основних и средњих школа на подручју Моравичког округа. Литерарни радови основаца оцењују се одвојено од радова средњошколаца. Према оцени стручног жирија, по три најуспешнија рада бивају награђена и објављена у часопису „Дисово пролеће“. Најбољима се награде уручују у Дисовом родном месту, Заблаћу.

Школа шаха – Један од искорака ка интересовањима деце било је и организовање „Школе шаха“ током зимског распуста 2012. године, у сарадњи са шаховским клубом „Борац“. Деца су имала јединствену прилику да упознају тајне

[1] Невенка Митровић, Биљана Ивановић, „Рад са дјецом у ЈУ Градска библиотека и читаоница Херцег –Нови и едукација библиотекара у оквиру пројекта сарадње са библиотеком града Вореала (Француска)“, у: *Деца и библиотеке*, зборник радова, Београд, 2005, стр.177.

шаха, открију спој игре, науке и спорта, а истовремено да се друже и такмиче. Тридесетак чачанских основаца узраста од 6 до 15 година дружило се са шаховском таблом и интернационалним мајстором Ђорђеом Рољевићем (чланом шаховског клуба „Борац“) у Дечјем одељењу Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“. На првом сусрету Рољевић је одиграо симултанку на петнаест табли, а резултат је на крају био 13 : 2 за шаховског мајстора. Одзив најмлађих за ову школу био је изнад очекивања, па се размишља да шах буде трајно присутан у раду Библиотеке, јер ова стара вештина, тј. древна игра, подстиче развој интелигенције код младих, а и изванредно је педагошко средство у развоју деце. Играње шаха развија концентрацију, самодисциплину, промовише центлменско, фер и спортско понашање, социјализује децу.

Креативне радионице „Лето у библиотеци“ – С правом се може рећи да је заокрет настао 2008. године, осмишљавањем креативних радионица под називом „Лето у библиотеци“. Запослени су дошли на идеју да најмлађим суграђанима понуде интересантне и квалитетне програме за време летњег распуста, организовањем различитих едукативних и креативних радионица намењених деци предшколског и основношколског узраста. Велико интересовање најмлађих за радионице резултирало је повећање и броја корисника и већом посећеношћу Библиотеке што је био најбољи путоказ библиотекарама којим правцем ићи ка неисцрпној енергији деце и талентима који су кроз рад израђали.

Лето у библиотеци 2008-2011. године

Сваког лета, од 2008. године, простор Дечјег одељења премали је да прими сву децу која желе да се друже у Библиотеци. Млади тим библиотекара (Ана Станојевић, Јелена Дуковић, Маријана Лазич, Дубравка Илић, Бранислава Видојевић, Александар Вукајловић и Владимир Симић), уз помоћ директора и колега, својим радом и упорношћу успео је да у приличној мери врати децу књизи и библиотеци. Захваљујући овим активностима анимирана су и деца која нису била корисници да то постану, те су данас већина њих редовни чланови Библиотеке.

Радионице за децу представљају инспиративан и занимљив посао за чачанске библиотекаре. У складу са тим, сваког лета осмишљавају се нови и интересантни садржаји, у настојању да планирани програмски садржаји наиђу на добар одјек код најмлађих суграђана и да им се кроз учешће у радионицама и другим активностима пружи могућност да активно проведу део свог слободног времена, ослободе своје креативне способности, развијају своје мишљење и таленат, нешто ново науче и сазнају, и, наравно, да се истовремено социјализују и забаве. Деца показују велики интерес, оптимизам, таленат и спремност за тимски рад и жељу за новим сазнањима.

У Дечјем одељењу до сада је реализовано више од 40 радионица различитог типа. Са радионичарским начином рада у чачанској Библиотеци започело се 2005. године, када је у сарадњи са организацијом „Здраво да сте“ одржана радионица на

тему очувања здравља деце. Полазници су били деца узраста од седам до једанаест година, а обухваћене су биле како градске, тако и сеоске школе.

Због недостатка простора као горућег проблема чачанске Библиотеке, наступа затишје до 2008. године, када су запослени у Дечјем одељењу одлучили да искористе лето и лепо време и изађу у двориште, тачније на терасу Дома културе у коме је Библиотека смештена већ дужи низ година. У том простору организована је цртачка радионица коју је у току два летња месеца похађало око 60 малишана подељених у две групе. Гости радионице били су афирмисани сликари Божидар Плазинић из Чачка и Милић Ковачевић из Београда, као и вајар Слободан Будулић из Новог Сада. Крајем августа уприличена је изложба под називом „Башта снова“, на којој су изложени резултати двомесечног рада полазника радионице. Ова изложба привукла је велику пажњу јавности, о чему сведочи одлична посећеност, као и заинтересованост медија, што је упутило на закључак да са овим програмом треба наставити и у наредним годинама.

Током јула и августа 2009. године, у Дечјем одељењу организована је креативна радионица „Пишем и цртам песму“. Кроз девет радионица дружило се и креативно изражавало 110 предшколаца и основаца. Сваке среде долазило је између 60 и 80 малишана, тако да је за девет средина кроз Дечје одељење прошло близу 600 најмлађих суграђана. Радионицу су посећивала и деца која раније нису користила услуге Дечјег одељења Библиотеке, па је том приликом учлањен и изванредан број нових чланова, што је свакако и један од главних циљева организовања оваквог пројекта.

Један од показатеља интересовања за креативну радионицу био је и број посета на званичном веб сајту Градске библиотеке.^[2] Фотографије са радионица, које су сваке среде током јула и августа постављане на веб сајт, гледало је више од 1.300 посетилаца. Кратке видео записе са радионица и завршне књижевне вечери погледало је 111 посетилаца нашег сајта.

Млади чачански библиотекар нису се устручавали да у помоћ позову и искусније колеге, па је гост првог заједничког дружења био Милоје Радовић, песник за децу и библиотекар Дечјег одељења Народне библиотеке „Стефан Првовенчани“ у Краљеву. Задатак полазника био је да изразе своју маштовитост и креативност кроз писање песама и кратких прича, које су прикладно и илустровали. На крају радионице од дечјих радова формирана је „Књига дрво“, која је и била почетна замисао целе радионице.

Развијање свести о очувању животне средине била је тема наредне радионице „Одбрана света“. Полазници су знање из области екологије приказали ликовним радовима, а након дискусије о очувању природе и заштити животне средине дошли су на идеју да направе необичне кутије за рециклажу папирних отпадака, што су успешно и реализовали.

[2] <http://www.cacak-dis.rs>

Деца су нарочито интересовање показала за радионице едукативно-истраживачког карактера. На једној од њих полазници су имали задатак да истраже порекло и родослов своје породице, на основу чега су, уз помоћ библиотекара, формирали породично стабло, односно цртеж своје породице. Том приликом родитељи су показали изузетну спремност за сарадњу и својој деци пружили неопходну помоћ.

На радионици „Чачак, мој град“ деца су показала знање о свом граду, али истовремено и научила много новог о историји града, познатим местима у Чачку, као и знаменитим Чачанима. Љубав према свом граду неки су изразили кроз песму и цртеж.

У оквиру радионице „Ја глумац“ гостовао је Мрђан Огњановић, млади глумац Народног позоришта из Београда, који је казивао антологијске песме Јована Јовановића Змаја. На репертоару су биле и песме Љубивоја Ршумовића, Бранислава Петровића, Мирослава Антића и других песника. Гост је одговарао на бројна питања полазника радионице, а тумачио је и одломке из монодрама и других улога. Дечаци и девојчице имали су изненађење за младог глумца, па су му рецитовали своје песме и имитирали познате личности.

Божидар Плазинић, академски сликар из Чачка, полазнике радионице упутио је у различите технике цртања и сликања. Добијени цртежи су обједињени у заједнички пројекат, назван „Брод жеља“ (у питању су били папирни бродови, који су постављени на такав начин да су чинили један велики брод). Сликари им је овом приликом објаснио симболично значење брода, као и преноса поруке уметничким делима.

Летње дружење заокружено је књижевном вечери, на којој су, поред изложених радова, родитељи, пријатељи и медији имали прилику да уживају у казивању стихова полазника радионице. Реализација креативних радионица у Дечјем одељењу Градске библиотеке, као нови вид рада у кући књиге, запажено је повећао број корисника одељења, али и интересовања најмлађих читалаца према писаној речи, односно књигама. Усавршавање рада Дечјег одељења уврстиће у будућности креативне радионице у основну делатност библиотекара, како би библиотека била популарно место за најмлађе и у 21. веку.

Са више искустава и амбиција, креативни тим Библиотеке организовао је радионицу за 2010. годину, па је и програм „Лето у библиотеци 2010. године“ успешно реализован. Осам креативних радионица различитих тематских садржаја изведено је у оквиру петих „Летњих дана културе“, манифестације под покровитељством Скупштине града и у организацији Међуопштинског историјског архива.

У намери да се сагледају дечја интересовања, а да им се истовремено покаже на које све начине могу откривати и нове информације, организован је квиз знања. Поред питања из опште културе, најмлађи су, уз помоћ библиотекара, одговоре на нека од питања могли да пронађу и у књижном фонду Дечјег одељења, при чему су показали изузетно сналажење у књигама различитог садржаја.

Гошћа једне од радионица била је ликовна уметница из Чачка Весна Петровић, која је децу учила правилном повлачењу линија, тродимензионалном цртању на папиру, уској повезаности сликарства и библиотеке, цртежа и сликовница, као и то који је значај визуелног приказа књига, ко осликава странице, где се проналазе идеје. Малишани су за задатак имали да нацртају јунака из омиљене бајке или приче, а неки су чак измаштали и своје сопствене јунаке.

На инспиративан начин, као и увек, песник и колега Милоје Радовић децу је повео на пут настанка првих знакова и записа. Најмлађи су хијероглифима, писмом старих Египћана, писали своја имена, понеки стих из Дисових песама, име библиотеке и слично. Полазници радионице су тако имали прилику да присуствују креативном часу историје писма, књиге и библиотеке.

Вајарка Данка Перовић из Чачка вратила је децу у свет старих заната. Учила их је да обликују глину, вајају предмете, и на тај начин стварају својеврсна уметничка дела. После ове радионице бројни успели радови деце украшавају витрине одељења.

Иако свет технике и компјутера најмлађима пружа шансу да „завире“ у музеје и галерије широм света, већина најмлађих суграђана није посетила културне установе у свом граду. Зато је једно од дружења било посвећено кратком упознавању историје нашег краја, проласком кроз сталну поставку Народног музеја у Чачку.

Подстакнуто жељом деце да се упознају са тајнама глуме, Дечје одељење угостило је још једног драмског уметника из Чачка Милутина Гигија Јевђенијевића. Кроз песме и скичеве намењене деци глумац их је учио основе технике дисања, покрета и изговора речи. На крају радионице изведен је кратак скеч у коме су сви радо узели учешће.

Радионицу названу „Потрага за благом“ осмислили су библиотекари Дечјег одељења, са циљем да деца кроз игру и авантуру дођу до знања о знаменитим историјским личностима чачанског краја. Сценарио радионице објединио је знамените споменике културе, са унапред постављеним задацима, чијим решењима се долазило до крајњег циља игре - склопити песму „Плави чуперак“ Мирослава Антића, од стихова сакривених код неколико познатих споменика. Поред сваког од њих крила се једна строфа. Требало је сакупити све строфе како би на крају сложили правилан редослед стихова и одгонетнули која је песма у питању и ко је њен аутор. Деца су била подељена у групе, а старт радионице био је у Дечјем одељењу. Игра се састојала од пет задатака.

У првој коверти била је слика војсковође који је учествовао у бици на Церу. Деца су лако закључила да је решење споменик војводе Степе Степановића који се налази испред градске поште. Ту их је чекала коверта са следећим задатком - склопити слику и пронаћи споменик у највећој зеленој оази у нашем граду. У питању је било обележје у Градском парку подигнуто поводом 600 година од првог помена имена града Чачка.

У трећој коверти је писало: „Пиши као што говориш, читај као што је написано“. Наравно, задатак је брзо решен и следећа локација је био споменик Вуку Караџићу у дворишту истоимене основне школе.

Даље упутство тражило је одгонетку чији су стихови: „Са очима изван сваког зла“. Деца су се брзо упутила у двориште Народног музеја где се налази биста Владислава Петковића Диса. Поред Дисове бисте чекала их је коверта са последњим задатком - сликарка рођена у Чачку, чије име носи уметничка галерија у Чачку. Било је јасно да је следећа локација споменик Надежди Петровић испред зграде Гимназије. Ту их је чекала коверта са следећом садржином: „А сад се што пре вратите на почетак пута!“

Деца су се вратила у Дечје одељење, где су врло лако саставили препознатљиву песму из школске читанке „Плави чуперак“ Мике Антића.

Знање, довитљивост, групни рад, оријентација и добро сналажење у простору дали су сјајне резултате.

Из статистичких података Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ сагледава се да је највеће повећање корисника забележено баш у 2010. години у Дечјем одељењу, када је уписано 1.194 основца и 716 предшколаца, што је 410 чланова више у односу на 2009. годину. За годину дана у Дечјем одељењу прочитано је око 30.000 књига и сликовница, а књижни фонд обogaћен са 798 књига и 519 сликовница. Упркос годишњим одморима и раду само у једној смени, Библиотека је током лета била посећенија него икада. У Дечјем одељењу у јулу је било 1.685 најмлађих корисника који су прочитали 2.586 књига, а у августу 1.526 чланова који су изнајмили 2.440 књига.

Трагање за новим креативним радионицама

И 2011. године Библиотека је била у моди. Велики број деце одабрао је да своје слободне летње дане проведе у Дечјем одељењу Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“. Најмлађи ни ове године нису заостајали у креативним и маштовитим радовима. Вођени чињеницом да је код најмлађих ликовни израз још увек најдоминантнији, на дружењима им је допуштена потпуна слобода у ликовном изражавању, па су и резултати рада били разноврсни. Тако су настале дивне честитке које су на креативан начин послужиле Библиотеци да својим читаоцима и пословним сарадницима честита предстојеће празнике, затим, маске омиљених јунака, граничници за књиге на којима су исписивали лепе поруке о другарству, љубави, књигама, читању, затим „веселе маце“ (папирне луткице на штапићима), као и цртежи замишљене библиотеке будућности. Једна од новина у односу на претходне године било је осликавање каменчића које су полазници доносили са својих летовања. Каменчићи су преко ноћи „оживели“, а уз магнетиће који су им додати постали су дивна успомена на протекло лето, као и леп и необичан поклон. Деца су се едуковала да сама направе уникатне ствари од предмета који се налазе у њиховом непосредном окружењу, а који могу да буду и њихово креативно дело. Задржана је пракса да сваке године најмлађе путем квиза знања проведемо кроз свет књижевности и опште културе.

Полазници старије групе упустили су се у мало захтевнији пројекат. Осмишљен је програм да се обједини интересовање деце за књижевност и њихова жеља да, како они кажу, „нешто праве“. Неколико месеци пре почетка саме радионице уприличена је посета ОШ „Иво Андрић“ у селу Прањани. Већ неколико година, професори и учитељи ове школе успешно воде луткарску радионицу. Радници Градске библиотеке су се „из прве руке“ упознали са њиховим радом и предусловима за реализацију успешне луткарске представе, што је омогућило да се у оквиру „Лета у библиотеци 2011“ изведе једна луткарска радионица са завршном представом. Оформљена је луткарска дружина са 22 полазника, а деца су, уз помоћ запослених, дала идеју за текст представе под насловом „Бакин рођендан“, комбинујући ликове из познатих бајки „Црвенкапа“ и „Три прасета“.

Сваки полазник луткарске радионице имао је одговарајућу улогу у овој занимљивој представи. Деца су своје улоге озбиљно схватила и са пуно воље и труда успешно су измаштали и оживели ликове. Удруженим снагама деца, њихови родитељи, и рођаци и библиотекари, осмислили су, цртали и креирали лутке за представу. Представа „Бакин рођендан“ доживела је премијеру 25. августа 2011. године, а буран аплауз бројне публике најбоље говори о томе да је луткарска дружина освојила симпатије својих суграђана. Представа је добила и своје електронско издање, па је тако наставила да живи и кроз извођење у вртићима и школама.

Премијером представе „Бакин рођендан“ и изложбом радова полазника млађе групе успешно је реализовано још једно „Лето у библиотеци“. Бројност и интересовање наших најмлађих суграђана сведочи о потреби за организовањем оваквог вида дружења са децом у току лета, када су растерећени од школских обавеза. Радионице развијају машту, моторику и креативност код деце, а излагање њихових радова на изложбама улива им самопоуздање.

Напраћен њредан рад библиотекарa

„Лето у библиотеци“ један је од ретких програма са континуитетом, намењен најмлађима у нашем граду, те су чачански медији пропратили готово сваку његову фазу. Како би што већи број малишана чуо за дешавања у Дечјем одељењу и прикључио се, на обострано задовољство, успостављена је сарадња са локалним медијаима.

На сајту www.cacak-dis.rs увек се могу пронаћи сва актуелна дешавања и активности Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“, која велику пажњу посвећује и промоцији установе кроз друштвену мрежу Facebook^[3] и сајт YouTube.^[4]

О успешности рада Дечјег одељења чачанске Библиотеке у последњих неколико година, најбоље сведоче добијене награде.

[3] www.youtube.com/bibliotekacacak

[4] www.youtube.com/bibliotekacacak

На Фестивалу хумора за децу, који се одржава сваког септембра у Лазаревцу у организацији библиотеке „Димитрије Туцовић“, Дечје одељење је за креативну радионицу „Лето у библиотеци 2010“, добило посебно фестивалско признање за рад са децом.

„Лето у библиотеци 2011“ проглашено је за најбоље осмишљен програм Летњих дана културе у Чачку. У саопштењу стручног жирија стоји: „Интересовање полазника за програм који је осмислила Библиотека, као и примена ових радионица у даљем раду са најмлађима, руководило је жири да „Лето у Библиотеци“ прогласи најбоље осмишљеним пројектом овогодишњих Летњих дана културе у Чачку“. Награда је била директан пласман на наредне Летње дане културе и фонд од 90.000 динара за реализацију нових радионица.

Током последњих двадесет година Србија је пролазила кроз веома турбулентан период, који је утицао како на економски и социјални, тако и на културни развој нашег друштва. У том периоду евидентан је и пад броја читалаца у Градској библиотеци у Чачку. Запосленима у Дечјем одељењу требало је више од 10 година како би број корисника повећали са 1.000 чланова на 2.000. Ипак, последњих година евидентно је увећавање читалачке породице. Из године у годину тај број расте и данас износи око 2.200 корисника, а најмлађи су у 2011. години прочитали 29.603 књиге.

Чињеница је да су уметност и култура врло важне за дечји развој, а самим тим и за развој друштва. Будућност сваке земље и друштва је њена младост. Стога, циљ наших програма је да се обогати културна понуда нашег града, да деца редовно буду у контакту са уметношћу и културом. Наша настојања су да деци омогућимо квалитетно развијање индивидуалних способности и интересовања, као и активно и креативно провођење слободног времена.

Увођење најмлађих у свет књиге је изузетно тежак задатак, с обзиром на време у коме живимо. Данашње друштво све више потискује књигу и писану реч, покушавајући да најмлађима наметне као замену видео игрице и цртане филмове најновије генерације. На питање када почети читати детету, одговор је - одмах. Од рођења стварати читалачке навике и уводити их у свет књиге и амбијент библиотеке. Родитељи су ти који први треба да пробуде радост читања код своје деце. Читање бебама и малој деци родитељима треба да буде део свакодневних активности у бризи око детета.

Граница читања се помера, а одрастање деце свакако је лепше уз књигу. Поучена тиме, Библиотека је у оквиру 49. „Дисовог пролећа“ организовала дружење под слоганом „Читам и растем“ са малишанима од 1 до 4 године. За најмлађе су биле припремљене тактилне сликовнице чачанске издавачке куће „Пчелица“, бесплатне чланске карте, флајери, балони и много других изненађења. Намера библиотекарa била је да се родитељима скрене пажња на значај књиге и читања у одрастању њихове деце и да се нагласи да никада није превише рано да почну да читају свом детету и упознају га са једним од најлепших животних задовољстава.

Уколико науче малишане да воле књигу, пружиће им основу за развој многих вештина. На тај начин побољшава се њихова способност комуникације и конверзације, а у школу ће кренути са позитивним ставом према књигама:

*Нека Вам књиџа
не буде бриџа,
неџо још једна
леџа иџра!*

Љубивоје Ришумовић

Веома је важно да деца што раније остваре свој први контакт са библиотеком, а по речима наше истакнуте књижевнице Гроздане Олујић „дужност библиотекара – дужност је чувара светог пламена, тешка, одговорна, неадекватно награђена, неопходна! Јер књиге нису украс за полице, већ златно зрнење за будућу златну жетву нових стваралачких подвига у свим областима живота, од астрофизике до поезије!“

ОДЕЉЕЊА - БРОЈ УПИСАНИХ ЧЛАНОВА							
	Позајмно	Дечје	Заблаће	Мрчајевци	Прељина	Пријевор	УКУПНО
2005.	2.352	1.149	140	20	136	96	4073
2006.	2.501	1.082	31	60	38	29	3.741
2007.	2.526	1.150	239	187	160	99	4.361
2008.	2.684	1.502	354	416	40	120	5.116
2009.	2.820	1.910	320	264	60	59	5.433
2010.	3.036	2.265	357	387	83	186	6.314

У случају љразних љоља љодаци нису били досџујни у извешџајима (и у наредним љтабелама)

ОДЕЉЕЊА - БРОЈ ИЗДАТИХ КЊИГА										
	Позајмно	Дечје	Научно	Завичајно	Заблаће	Мрчајевци	Прељина	Пријевор	УКУПНО	Периодика
2005.	49.158	14.506	8.864	769	721	1.295	1.211	793	77.324	11.900
2006.	57.538	16.252	10.052	777	446	1.342	1.256	1.123	88.768	13.110
2007.	57.887	15.290	8.476	601	2.043	1.724	914	1.605	89.055	13.428
2008.	74.921	17.177	8.375	450	6.105	2.396	922	1.538	111.565	14.449
2009.	80.255	29.620	7.358	481	7.421	3.873	719	1.173	131.458	14.978
2010.	86.351	28.351	7.166	481	7.421	3.873	707	1.765	137.750	20.218

Табела љраши само број издаџних моноџрафских и серијских љубликаџа, друџе врџе џрађе нису обухваћене.

Како би деца стекла свест о значају књиге и читања, пожељно је да одрастају у средини у којој имају позитиван пример. То значи да ако дете расте у породици у којој се књиге радо и често читају, и оно ће рано открити значај читања и прихватити га као своју свакодневну активност. Уколико је ситуација другачија, неопходно је да дете своја прва сазнања о књизи и читању стекне у предшколској установи. Стога се улажу напори да се оствари што боља сарадња са вртићима, тј. са васпитачима и педагозима, како би деца што раније разумела и прихватила књигу и библиотеку.

„Увођење најмлађих у свет књиге у времену које је потискује, намећући малишанима уместо света бајки и поезије – свет игрица које књигу нити могу, нити смеју да замене. Јер књига није само брана од пролазности, од празнине, и не чува она само сјај језика већ и сјај човекове душе, развијајући у детету потребу да машта, ствара, буде свој човек“ – рекла је Гроздана Олујић у поздравној речи на међународном научном скупу Деца и библиотеке који је одржан у Сава центру у Београду од 5. до 9. октобра 2005. године.

Дечје одељење Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ данас је место окупљања младих, а уједно и центар културе и уметности, замишљен тако да подстиче развој детета и његово креативно изражавање. Стога се библиотекари труде да следе интересе деце и у складу са потребама и могућностима планирају своје активности. Библиотекари су тамо где су и будући читаоци, у Градском парку, На Дану младих, у вртићима, школама. Ти сусрети настављају се у Библиотеци уз књигу која поново осваја најмлађе и попут чаролије улепшава детињство и нових генерација. Значајно повећање броја читалаца међу најмлађом популацијом, задовољни корисници и признање средине, потврђује наш успех у афирмисању Библиотеке као институције културе и образовања.

Литература

1. Петровић, В. „Увођење најмлађих у свет књиге и библиотеку“, *Глас библиотеке*. 11 (2004) : 51- 57.
2. Вранеш, А. прир. „Деца и библиотеке“: зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Београду од 5. до 9. октобра 2005. Београд : Филолошки факултет, Библиотекарско друштво Србије, 2006.
3. Лађиновић, С. „Деца и библиотеке“ . *Јавне библиотеке* . 1 (2005) : 35-38.
4. Радовић, М. „ Уз мало маште и много воље... “ . *Глас библиотеке*. 13 (2006) : 63 – 71.
5. Мрдаковић, Д. „Деца и библиотека“ . *Јавне библиотеке*. 1 (2005): 39-43.

CHILDREN'S DEPARTMENT AT THE PUBLIC LIBRARY „VLADISLAV PETKOVIĆ DIS“ IN ČAČAK

Summary

The children's department took its first steps in 1957 and since then it has changed its location and spatial physiognomy, with its book fund constantly being increased. Today, the children's department occupies the premises of the House of Culture (Dom Kulture) in Čačak and with its collection of about 35 000 books it has been the most attractive place for young library users. Library meetings, thematic exhibitions, creative workshops for children take place in the department. The realization of workshops at the Children's department, as new way of working, has largely contributed to an increase of the number of the youngest library users and this paper describes how nice it is to grow up with books and that a love for reading should be fostered from a very young age.

Keywords: Public library “Vladislav Petković Dis”, Children's department, creative workshops, “Summer at the library”, readers, statistics, prizes, reading

Marijana Lazić
Jelena Duković
Ana Stanojević

Радионица „Пошраја за блајом“

Радионица израде њредмејта од керамике

Радионица израде украсних маñећа од каменчића

Премијера лушкарске представе „Бакин рођендан“

ДУБРАВКА ИЛИЋ, 1959-
ДАНИЦА ОТАШЕВИЋ, 1951-

УДК: 021.65(497.11)

Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, Чачак

ПРАВО НА КЊИГУ – „БИБЛИОБУСОМ ДО ЧИТАЛАЦА НА СЕЛУ“

Сажетак: Аутори у тексту описују један од могућих видова финансирања рада са младима у сеоској средини кроз програм јавног рада. Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис“ локална самоуправа одобрила је 2010. године средства за јавни рад „Библиобусом до читалаца на селу“, што је омогућило запошљавање два лица на одређено време и да библиотекар и књига стигну до око 410 деце у 12 мини школа чачанске општине. Са ђацима и предшколцима одржано је 46 креативних радионица и остварена добра сарадња са просветним радницима и локалном средином. Рад започет са младима у руралној средини Библиотека је наставила и наредне године уз симболичну помоћ Министарства културе, али, нажалост, још око 400 школараца у 14 најудаљенијих места чека „библиобус“ и нада се да ће им друштво омогућити приближне услове за одрастање као и деци у граду, пре свега право на књигу, добро образовање и културу.

Кључне речи: Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, библиобус, јавни рад, сеоске школе, издвојена одељења, креативне радионице, дечја права

Увод

Иако је, историјски гледано, доба просветитељства за нама, не можемо рећи да и у 21. веку друштву нису потребне акције додатног описмењавања, похода у села и руралне средине како би житељима била приближена култура, књига, позориште. Позитивна пракса која је стечена седамдесетих и осамдесетих година прошлог века ни данас није сувишна, пре би се могло рећи неопходна је,